

אין בין המודר פרק רביעי נדרים

מב.

עין משפט
נר מצוה

מב א מ"י פ"ו מהל'
מרים הלכה ג'
ב מ"י שם הלכה טו'
גב א מ"י שם פ"ה ה"ו
סגמ לאין רמז
טו"ע ר"ד סימן רעו
ספי"ף ז סימן רכג ספי"ף
ז:

הנהרות הב"ח

(א) מבשנה חלל אוכל
הוא מן הנוטות כלי'
ומיתת העושות מתקן:
(ב) גב' רב ושמואל
(ג) שם דא"ב נכסי ע"ך
דלמרי תרוייהו בכסי ע"ך
לכל' ואות מ"ס ומיתת
אלו מתקן וכן בש"י:
(ד) שם דא"ב נכסי ע"ך
(ה) רש"י ד"ה דא"ב
דמ"ס: (ו) ד"ה ליפליג
וכי' דאמרינן אין אלס
וכי' וב"ש היכא וכי'
היכי מצו אמרי דלעולם
אין אלס:

פירוש הרא"ש

מתני' ובשביעית כשנינו
שביעית לא ירד במוך
שדור אף על גב דרמנא
אפקי' ובגמ' מפרש:
אבל אוכל מן הנוטות.
דפקי' הן: גב' ליבא
בדא קא מיפלגי. רב
ושמואל: בכסי אלו. לאו
דוקא והי"ז אלס אמר
נכסי דכלל ע"ן אלס
אוסר דבר שברשותו אפילו
לכשיא מרשותו הלך הא
דקמינ מתמיתין ובשביעית
אוכל מן הנוטות ע"כ
איידי בודר בשביעית והאי
דקמינ ר' יוחנן ור"ל
נכסי לאו דוקא והי"ז
אין אלס אוסר דבר
שברשותו לכשיא מרשותו
הלך הא דקמינ מתמיתין
ובשביעית אוכל (אף) מן
הנוטות איירי אף ששהדירו
לפני שביעית: א"כ ליפליג
בבבבס אלו. דלמרי'
אין אלס אוסר כו':
דרגן האומר לבנו כו'.
משנה היא בהגזל קמא:
בחייו ובמותו לא יירשנו.
אלמלא אלס אוסר נכסיו
לאחר מותו אע"פ שיא
מרשותו:

מתני' לא ירד למוך שדור. של מדיר. דמודר אסור אפי' דריסת הרגל
כמתן לעיל (דף נב:). ואינו אוכל מן הנוטות. מן הפירות הנוטות על
הדרך סמוך לשדה: ובשביעית לא ירד למוך שדור. ואי
בשביעית נדר לא ירד וכו'.

והגמרא מפרש לה: גב' ואף על גב
שהגיע שביעית. דקסברי רב ושמואל
לדע"ג דכולהו פירי דהפקרא אינון
אפילו הכי כיון שצטעה שהדירו היו
שלו חייל אסורא אפי' בשביעית שיאלו
מרשותו. ומתני' תרי דיני קמני רישא
אשמעינן דכיון שהדירו לפני שביעית
חייל נדרה אפילו כי מטא שביעית
וקיפא אשמעינן דאלס בשביעית נדר
נהי דלא חייל נדרה לגבי פירי דהפקרא
יניחו לגבי ארעא מיהא חייל וכדמפרש
בגמרא טעמא לקמן: ור' יוחנן ור"ל
דאמרי תרוייהו וכו' אלס אוכל מן
הנוטות. ולא מתקם זהו משום נדרא
דמקמי שביעית: לימא נכסא
קמיפליג דרב ושמואל סברי אלס
אוסר וכו' ור' יוחנן ור"ל סברי אין
אלס אוסר וכו'. נראה לי דהכי פירוש'
דשמעמא דקא סלקא דעמין השתא
דרב ושמואל ורבי יוחנן ור"ל כולוהו
אפירושא דמתניתין קיימי. רב ושמואל
מפרשי לה דכפרישית. ור' יוחנן ור"ל
מפרשי לה דחדא קמני וכולהו כשהדירו
לפני שביעית וקאמר דנדר זה שני
דיני יס לו דלפני שביעית חייל נדרא
לגמרי שאינו יורד ואינו אוכל אלס
כשהגיע שביעית הותר מקמנו דנהי
דלפני יורד במוך שדור משום דלרעא
אכתי צרשותי קיימא דכפריש' טעמא
לקמן אפי' פירי שרו דהא בשביעית
נפקי מרשותיה ואע"פ שהדירו צטעה

שהיה צרשותו דהיינו לפני שביעית סברי ר' יוחנן ור"ל דאין אלס אוסר
דבר שברשותו לכשיא מרשותו והי' דרישא לא אשמעינן מידי דכשיטא
דלפני שביעית אינו יורד ואינו אוכל סבירא להו דנקט רישא משום
סיפא לאשמעינן דלע"ג שהדירו לפני שביעית שהיו פירות צרשותו
אין אסורין חל לאחר שיאלו מרשותו דהיינו בשביעית. ומש"ה הוה
סליק אדעתיה דר' יוחנן ור"ל סברי דאין אלס אוסר דבר שברשותו
לכשיא מרשותו אפילו היכא דלמחר נכסים אלו א"כ אפילו היכא דלמחר
צהדיא שהוא אוסר אותם אפילו לאחר שיאלו מרשותו. והוה סבירא לן
הכי אע"ג דר' יוחנן ור"ל לא איירו אלס נכסי משום דבשלמא אי
למרינן דרבי יוחנן ור"ל אמרי הכי בנכסים אלו אינא למימר דמתא
רישא משום סיפא וכדפרישית ואע"ג דלמחר ר' יוחנן ור"ל נכסי לאו
דוקא דלמחר נכסי בלחוד אלס אכנסים אלו דלמחר רב ושמואל קיימי
בנכסים אלו דיני נכסי וכמו שנופרש לפנינו דאלס איתא דר' יוחנן
ור"ל דוקא בנכסי קא אמרי א"כ מה אשמעינן מתא דלמרינן רישא
ודאי לא צריכא לאשמעינן דלפני שביעית חייל נדרא לגמרי וכי
תימא משום סיפא נקט לה לאשמעינן דכיון דמיעקרא אמר נכסי כשהגיע שביעית הותר מקמנו של נדר זה דהיינו לענין אכילה הא נמי לא
צריכא לאשמעינן דכשיטא דכלשון נכסי לא משמע אלס בעוד שהיו צרשותו גדולה מו שנינו בפירקא דלקמן (דף מו.) ומייתין לה בסימון בשמעתין [ע"ב]
האומר לחבירו קונם לציתן שאני נכנס עדך שאני לוקח מת או שמכרו לאחר מותך וכיון דלפילו גבי נודר דליכא לספוקי דמצי אוסר אנפשיה
נכסי חבירו אפילו לאחר שיאלו מרשותו אמרינן דכי אמר ביתך לא משמע אלס בעוד שהוא שלו כ"ש לגבי מדיר דאיכא לספוקי אי מצי אסיר
בזתר שיאלו מרשותו דכשיטא מילתא דכלשון נכסי אינו אוסר אלס בעודן צרשותו דודאי כי אמר נודר ביתך או נכסך וכי אמר מדיר ביתי
או נכסי לטעות שוין אלס הלך אלס איתא דר' יוחנן ור"ל דוקא בנכסי אמרי דאין אלס אוסר תנא דמתני' לא אשמעינן מידי לא ברישא ולא בסיפא.
וכ"ה כולה לאשמעינן דינא דבשביעית אינו יורד למוך שדור נקט לה דלא תימא דלרעא נמי רחמנא אפקריה וקמ"ל דליתא משום טעמא דלמחר
לקמן לא מצינא אחרת הכין דלמצי שנויה בנדרים אי האי דינא בעי למתני לעולא דלמחר לקמן [ע"ב] צעומדין אילנות על הגבולין ה"ל למתניה
גבי דיני ממונות א"כ בשביעית ואפי' ל"ש בן אליקים דלמחר [שם] גזרה שמא יטהר צעומדין לא יחא דכולה מני לה משום האי דינא דליתני
שביעית גרידא אלס ודאי ר' יוחנן ור"ל אפילו בנכסים אלו ס"ל דאין אלס אוסר. ואמאי להו השתא מתניתין שפיר דתנא רישא משום סיפא
לאשמעינן דלפילו הדירו בלשון נכסים אלו אין נדרו חל לאחר שיאלו מרשותו דלא תימא דכי היכי דלמחר גבי נודר דכי אמר לציתן זה
שאני נכנס מת או מכרו לאחר אסור דמתקם עליה אפילו לאחר שיאלו מרשותו הכי נמי כי היכי חבירו ור"ל נכסים אלו דליחול אסורא
אפי' לאחר שיאלו נכסים מרשותו מדיר דליתא דה"מ צעומדין דמצי אסר אנפשיה נכסי חבירו אפילו לאחר שיאלו מרשותו הוה להו
נכסי חבירו אלס מדיר לא דלאחר שיאלו מרשותו הוה להו נכסי חבירו ואין אלס אוסר נכסי חבירו על חבירו ואמאי מתניתין שפיר. ומקשינן
דאי איתא דר' יוחנן ור"ל סברי דאין אלס אוסר הוה להו לאליפוגי כהדיא אפילו היכא דלמחר נכסים אלו ועוד תנא דהיכא דלמחר צדדיא
אלס אוסר: אם מה יירשנו. דלאו מדדיה מתנהי אלס מירושמיה דזכי ליה רחמנא: (א) אם מה לא יירשנו. לאו דוקא לא יירשנו דכנס דלמחר

מתני' המודר הנאה מחבירו לפני שביעית. שהדירו חבירו קודם
שנכנסה שביעית: אין יורד למוך שדור. לאכול מפירות שביעית
דאסור דריסת הרגל: ואין אוכל מן הנוטות. מאותן פירות הנוטות מוך
לשדה שיכול לקח מהן ואינו צריך ליתנם במוך השדה ואע"ג דהן שביעית

לא יאכל מהן כדאמרין בגמרא אלס
אוסר דבר שצטעו אפילו לכשיאל
מרשותו והאי נמי כיון דלפני שביעית
הדירו חבירו כי אחי נמי שביעית אסור
בהן: ובשביעית. אלס אלס הדירו
בשביעית לא יורד למוך שדור: אלס
אוכל הוא מן הנוטות. הואיל ולא היו
מרשותו השתא כי מדיר ליה. ובגמרא
מפרש אמאי אינו יורד ואמאי אוכל
הא ארעא נמי דהפקר היא: נדר
הימנו מאכל לפני שביעית. אלס לא נדר
הימנו הנאה לבי מטי שביעית יורד
ואינו אוכל דהא לא הדירו אלס מן
מאכל אלס אינו אוכל דכפרישית לעיל
דאלס אוסר דבר שצטעו אפי' לאחר
שיאל מרשותו: ובשביעית. הדירו
בשביעית: יורד ואוכל. דעכשו יאל
מרשותו. ואית דמפרש המודר הנאה
מחבירו לפני שביעית לא ירד למוך שדור
לפני שביעית ולא יאכל מן הנוטות כיון
דהדירו ובשביעית כלומר אלס הגיעה
שביעית לא ירד למוך שדור כו' ולישנא
קמא עיקר: גב' דאמרי תרוייהו
נכסי אלו ע"ך. כלומר כל נכסי ע"ך
בכל מקום שהן: ואין אוכל מן הנוטות.
ואע"פ שהגיע שביעית ואל הפקר הן:
ואם בשביעית נדר. דהשתא לאו
צרשותו הוא ולא מצי מדיר לה מנייהו
אוכל מן הנוטות: ר' יוחנן ור"ל דאמרי.

הגיע שביעית אין יורד אלס אוכל
מן הנוטות: אלס אוסר דבר שצטעו אפילו לכשיאל מרשותו. דכיון
דצטעה שאסר הוין צרשותיה אפילו לבי הגיע שביעית נפקן מרשותיה
אפילו הכי אסורין עליו: ר' יוחנן ור"ל סברי אין אלס כו'. ומשום
הכי כי הגיע שביעית דנפקא מרשותיה אוכל הוא מן הנוטות:
וסבירא. דבהא טעמא פליגי: ומי איכא למ"ד אין אלס אוסר כו'.
ור' יוחנן ור"ל הכי סבירא להו: (א) אלס כן. דמשום האי טעמא פליגי
ואמרי דאוכל הוא בשביעית: ליפליג בנכסים אלו. אפי' היכא דלמחר
נכסים אלו ע"ך ולימרי ר' יוחנן ור"ל דאוכל בשביעית משום העטם
(א) דלמחר אין אלס אוסר דבר שצטעו לכשיאל מרשותו כ"ש היכא דלמחר
נכסי דמשמע כל זמן שהן צרשותו אלס מדלא פליגי בנכסים אלו אלס
בנכסי ש"מ דלית להו האי סברא. ועוד היכי מצי אמר לעולם דאין אלס
אוסר דבר שצטעו לכשיאל מרשותו והתנן דאוסר: האומר לבנו
קונם שאם נהנה לי. כלומר שאי אהה נהנה לי מכל נכסי: אם
יירשנו. שלא אסר עליו אלס כל זמן שהנכסים שלו לפיקי יירשנו
אלס

תימא משום סיפא נקט לה לאשמעינן דכיון דמיעקרא אמר נכסי כשהגיע שביעית הותר מקמנו של נדר זה דהיינו לענין אכילה הא נמי לא
צריכא לאשמעינן דכשיטא דכלשון נכסי לא משמע אלס בעוד שהיו צרשותו גדולה מו שנינו בפירקא דלקמן (דף מו.) ומייתין לה בסימון בשמעתין [ע"ב]
האומר לחבירו קונם לציתן שאני נכנס עדך שאני לוקח מת או שמכרו לאחר מותך וכיון דלפילו גבי נודר דליכא לספוקי דמצי אוסר אנפשיה
נכסי חבירו אפילו לאחר שיאלו מרשותו אמרינן דכי אמר ביתך לא משמע אלס בעוד שהוא שלו כ"ש לגבי מדיר דאיכא לספוקי אי מצי אסיר
בזתר שיאלו מרשותו דכשיטא מילתא דכלשון נכסי אינו אוסר אלס בעודן צרשותו דודאי כי אמר נודר ביתך או נכסך וכי אמר מדיר ביתי
או נכסי לטעות שוין אלס הלך אלס איתא דר' יוחנן ור"ל דוקא בנכסי אמרי דאין אלס אוסר תנא דמתני' לא אשמעינן מידי לא ברישא ולא בסיפא.
וכ"ה כולה לאשמעינן דינא דבשביעית אינו יורד למוך שדור נקט לה דלא תימא דלרעא נמי רחמנא אפקריה וקמ"ל דליתא משום טעמא דלמחר
לקמן לא מצינא אחרת הכין דלמצי שנויה בנדרים אי האי דינא בעי למתני לעולא דלמחר לקמן [ע"ב] צעומדין אילנות על הגבולין ה"ל למתניה
גבי דיני ממונות א"כ בשביעית ואפי' ל"ש בן אליקים דלמחר [שם] גזרה שמא יטהר צעומדין לא יחא דכולה מני לה משום האי דינא דליתני
שביעית גרידא אלס ודאי ר' יוחנן ור"ל אפילו בנכסים אלו ס"ל דאין אלס אוסר. ואמאי להו השתא מתניתין שפיר דתנא רישא משום סיפא
לאשמעינן דלפילו הדירו בלשון נכסים אלו אין נדרו חל לאחר שיאלו מרשותו דלא תימא דכי היכי דלמחר גבי נודר דכי אמר לציתן זה
שאני נכנס מת או מכרו לאחר אסור דמתקם עליה אפילו לאחר שיאלו מרשותו הכי נמי כי היכי חבירו ור"ל נכסים אלו דליחול אסורא
אפי' לאחר שיאלו נכסים מרשותו מדיר דליתא דה"מ צעומדין דמצי אסר אנפשיה נכסי חבירו אפילו לאחר שיאלו מרשותו הוה להו
נכסי חבירו אלס מדיר לא דלאחר שיאלו מרשותו הוה להו נכסי חבירו ואין אלס אוסר נכסי חבירו על חבירו ואמאי מתניתין שפיר. ומקשינן
דאי איתא דר' יוחנן ור"ל סברי דאין אלס אוסר הוה להו לאליפוגי כהדיא אפילו היכא דלמחר נכסים אלו ועוד תנא דהיכא דלמחר צדדיא
אלס אוסר: אם מה יירשנו. דלאו מדדיה מתנהי אלס מירושמיה דזכי ליה רחמנא: (א) אם מה לא יירשנו. לאו דוקא לא יירשנו דכנס דלמחר

(א) [לקמן מו.] (ב) ד"ק קמ:
[לקמן מו.] (ג) ופ"ב,
(ד) [ע"ך לע"ב].

תוספות

המודר הנאה מחבירו
לפני שביעית
לא ירד למוך שדור.
דריסת הרגל אסורה ואינו
אוכל אפילו מן הנוטות
חוץ לשדה דלית צריך לירד
ולאכול: ובשביעית. פי'
אלס הדיר בשביעית לא ירד
למוך שדור לקח מן הנוט'
(אלס) אלס ע"ך לירד
ולאכול אסור. ובגמ' פריך
אמאי אסור לירד בו לצורך
אכילה הא רחמנא אפקריה
לשדה לכל דבר אכילה: נדר
במנו מאכל לפני שביעית'
יורד למוך שדור. דלית
מותר אלס מדבר המנוא
לירי מאכל ואינו אוכל
מן הפירות: ובשביעית
יורד ואוכל. דהפקר הוא
וקשה דלעיל (דף נב.)
מיעטא ליה אלס הפקר
ומיזל צלרעא אי הוה
האלה המנוא לירי מאכל
ו"ל דבשביעית אף השדה
הפקר לצורך אכילה דהכי
מקמי בגמ' ולאדק נמי
דמשני שמא יטהר צעומדי
הכל לא שייך במודר
מאכל דאי שיה אין בך
כלום: רב ושמואל אמרי
בכסי אלו ע"ך לפני
שביעית אינו אוכל מן
הנוטות. ואף על פי שביעית
בשביעית דכיון דלמחר אלו
אסורין עליו אפי' לאחר
שנכנס אלס שהפקדים ולכן
אסור בשביעית והשתא
ס"ד דנלא אמר נכסי אלו
הגיע שביעית אסור לאלס
מן הנוטות דאלס אוסר
דבר שצטעו אף כשיאל
מרשותו ומתני' דקמי
ובשביעית. אוכל בנכסים
מחבירו בשביעית אוכל
כו' הגיע שביעית אוכל
מן הנוטות. והפקר הן
ולא אסין אלס כי איתנהו
לדידיה אלס אי היכנסו
[אל] דאין אלס אוסר
בנכסות לכשיאל מרשותו
וה"ה היכא דלמחר נכסי
אלו הגיע שביעית מותר
בנכסות ופריך אלס כן
דלא אסר רבי יוחנן כלל
לכשיאל מרשותו אמאי לא
אשמעינן למילתא דאלו
אלס אית להו אלס
אוסר ועוד תנא דאלס
אוסר לכשיאל מרשותו:
מת יירשנו. דכשני כח
צרשותו אסורה וכו' לא:
בחייו ובמותו לא יירשנו.
אלמלא אוסר אחיו לאחר
מותו שיאלו מרשותו ומשני
לה לעולם לא תפשוט
מדי דהיכא דלמחר נכסי
אלו ע"ך שיאסרו לאחר
שיאלו מרשותו דשאי הכא
שפי' כהדיא שיאסרו לאחר
מותו: